

XVI. sjezd KSČ o obraně ČSSR

XVI. sjezd KSČ řešil otázky obrany ČSSR v úzkém kontextu s další výstavbou rozvinuté socialistické společnosti, s narůstáním rozsahu a kvality politické a vojenské spolupráce socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy a v závislosti na zhoršení mezinárodní situace, provázené zvýšením válečného nebezpečí. Tento přístup k zajištění obrany socialistické vlasti vychází z jednoty politiky, ekonomiky a obrany a je v plném souladu s objektivním charakterem internacionální obrany socialismu.

Koncepce obrany ČSSR vychází z toho, že spolehlivou obranu socialistické vlasti lze zajistit jedině ve spojení se Sovětským svazem a v rámci naší příslušnosti k Varšavské smlouvě. Tato koncepce vychází z toho, že ČSSR leží na západní hranici zemí socialistického společenství. Dále vychází z toho, že existuje těsná souvislost mezi úspěchy budování rozvinuté socialistické společnosti a její obranou, dialektická souvislost mezi mírovou politikou ČSSR a celého socialistického společenství a neustálou připraveností ČSLA a všech armád Varšavské smlouvy, hlavně Sovětské armády odvrátit agresi imperialismu.

Československý lid vykonal od XIV. sjezdu v roce 1971 mnoho při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti; získal přitom značné zkušenosti. XVI. sjezd na základě hmotných zdrojů, společenské a duchovní síly, které byly vytvářeny při socialistické výstavbě zvláště od XIV. sjezdu strany a na základě zkušeností KSSS a dalších bratrských stran, rozvinul generální linii výstavby rozvinuté socialistické společnosti. XVI. sjezd znovu zdůraznil, že jde o dlouhodobou linii. Rozvinutou socialistickou společnost budujeme již od roku 1971, tj. deset let. Již tři sjezdy KSČ — XIV., XV. a XVI. — rozvíjejí program rozvinuté socialistické společnosti. XVI. sjezd KSČ je jedním z mezníků na této cestě. G. Husák na přátelském setkání nově zvoleného ústředního výboru strany se zahraničními delegacemi zdůraznil: „Jednáním XVI. sjezdu jsme vstoupili do další významné etapy socialistické výstavby v Československu.“ [Projev soudruha G. Husáka, Rudé právo, 11. dubna 1981.]

Dlouhodobost linie výstavby rozvinuté socialistické společnosti má ekonomický, sociální a politický základ. Vyplývá z toho, aby byl zahájen bezprostřední přechod ke komunismu. To předpokládá delší historické období. Dále z toho, že rozvinutá socialistická společnost musí vybudovat vysoce rozvinuté výrobní síly, mohutný moderní

průmysl, vysoce mechanizované socialistické zemědělství. Výstavba rozvinuté socialistické společnosti musí vytvořit vysoké stadium výpěstlosti nové společnosti, kdy je postupně dokončována přestavba systému společenských vztahů v souladu s kolektivistickými vnitřními principy socialismu. Konečně výstavba rozvinuté socialistické společnosti musí vytvářet volné pole pro působení socialismu. L. I. Brežněv v roce 1977 napsal: „... At jsou specifické podmínky zemí budujících socialismus jakékoli, etapa jeho zdokonalování na vlastním základě, etapa vyspělosti, rozvinutého socialismu je nezbytným článkem sociálních přeměn, poměrně dlouhé období vývoje od kapitalismu ke komunismu. Tato nutnost, tato zákonitost se bude ovšem v podmínkách různých socialistických zemí realizovat specificky.“ (Brežněv L. I.: Projevy a stati 1976–1977, Praha 1979, s. 615.)

Součástí generální linie výstavby rozvinuté socialistické společnosti tvoří vojenská politika KSČ, která má z obsahového hlediska dlouhodobý charakter. Její hlavní směry (oblasti) stanovil XIV. sjezd strany. Jde zejména o tyto:

1. Upevňovat socialistický charakter ČSLA a její poslání nástroje socialistického státu. To předpokládá důslednou realizaci leninských principů vojenské výstavby a řízení armády stranou. Prioritní význam mají tyto principy: princip vedoucí úlohy strany, třídní princip, posilování jednoty armády a lidu, princip přátelství mezi národy, tj. mezi Čechy a Slováky a ostatními národnostmi, princip socialistického a proletářského internacionalismu a organizační principy. Při prohlubování socialistického charakteru ČSLA hrají prvořadou úlohu sociálně politické principy.

2. Upevňovat bojovou sílu, bojovou pohotovost, mobilizační připravenost a organizovanost ČSLA. Pečovat o zkvalitňování materiálního a technického vybavení ČSLA a zdokonalování její organizace. Dále zlepšovat výcvik a výchovu vojáků, přípravu vysoce kvalifikovaných vojenských kádřů, zlepšovat řízení na všech stupních armádního mechanismu, osvojovat si nejnovější poznatky sovětské vojenské vědy a přispívat k rozvoji vojenskoteoretického myšlení. Trvalým požadavkem je, aby se neustále prohlubovala soudobost ČSLA.

3. Rozvíjet stranickopolitickou práci v ČSLA, posilovat morální a politické kvality všech příslušníků armády na základě marxismu-leninismu, socialistického vlastenectví, socialistického a proletářského internacionalismu.

4. Upevňovat internacionální styky a spojení ČSLA s bratrskými armádami, především se Sovětskou armádou, a aktivně přispívat ke zkvalitňování vojenské spolupráce socialistických armád v rámci Varšavské smlouvy. Rozhodující význam připadá těm úkolům, které souvisí se zajištěním spolehlivé obrany socialistického společenství.

Řešení uvedených problémů má dlouhodobý charakter. Z toho vyplývají konstantní prvky a rysy vojenské politiky KSČ a její kontinuita během výstavby rozvinuté socialistické společnosti. XV. a XVI. sjezd strany upřesnily hlavní úkoly vojenské politiky strany. Proces konkretizace úkolů vojenské politiky strany ovlivňují: výsledky dosažené ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti, v plnění úkolů vojenské politiky strany a vývoj mezinárodní a vojenskopolitické situace v Evropě a ve světě.

Závěry XVI. sjezdu KSČ a jejich konkretizaci na podmínky armádní stranické organizace projednal celoarmádní stranický aktiv dne 10. června 1981. Na aktivu přednesl referát člen ÚV KSČ náčelník HPS generálplukovník A. Brabec. Zásadní vystoupení na aktivu měli: člen ÚV KSČ, ministr národní obrany armádní generál M. Džúr a člen ÚV KSČ, vedoucí oddělení státní administrativy ÚV KSČ E. Turzo. Celoarmádní stranický aktiv v kontextu závěru XVI. sjezdu zdůraznil nutnost zvyšovat politickou bdělost a bojovou pohotovost a připravenost ČSLA. Vyzdvihl požadavek učit vojska tomu, co potřebují pro boj, a vysoké intenzifikace výcvikového procesu, potřebu zvyšovat politickou a odbornou úroveň vojenských kádřů, především jejich schopnost ve-

let, řídit, vést, vychovávat a organizovat podřízené k uskutečňování politiky strany. U vojenských kádřů vzrůstá potřeba soustředit se na další rozvoj vojenskoteoretického myšlení, na zvládnutí nových otázek operačního umění a taktiky a na znalost soudobých zbraní a bojové techniky. Vysoké nároky jsou položeny na ideově politickou výchovu příslušníků ČSLA, zvláště na růst socialistického uvědomění, schopnost orientovat se ve složitých společenských procesech a na rozvíjení cílů socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu. Požadavek, aby při upevňování vedoucí úlohy strany se zvyšovala kvalita a efektivnost stranické činnosti a politických orgánů byl zvýrazněn požadavek posílit koncepčnost jejich práce. Člen ÚV KSČ, ministr národní obrany ČSSR armádní generál M. Dzúr na celoarmádním stranickém aktivu zdůraznil: „Z dokumentů XVI. sjezdu KSČ jednoznačně vyplývá, že další upevňování a zvyšování obranyschopnosti státu patří mezi nejdůležitější úkoly celé společnosti. Rozsah a složitost úkolů při zabezpečování obrany země vyžaduje, abychom dále prohlubovali vedoucí úlohu strany v armádě a posilovali její vliv na všechny oblasti života a činnosti vojsk.“ (Obrana lidu, 11. června 1981.)

Vojenská politika KSČ vyjadřuje zájmy dělnické třídy a pracujících, našich národů a národností, je založena na vědeckém poznání a využívání zákonů společenského vývoje, zkušeností KSSS a dalších bratrských stran. Pod vedením KSČ jsou řešeny problémy vojenské výstavby, upevňování obranyschopnosti země a zvyšování bojové pohotovosti ČSLA.

XVI. sjezd KSČ na základě dosažených výsledků ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR položil v letech 1981—1985 hlavní důraz na:

- proporcionální rozvoj národního hospodářství v sedmé pětiletce, na posílení modernizace materiálně technické základny a na širší uplatnění vědy a techniky ve výrobě,

- udržení a zkvalitnění hmotné a kulturní úrovně života lidu, na vzestup vědy, umění, školství, zdravotnictví a sportu, a všeho co slouží plnějšímu uspokojování neustále vzrůstajících hmotných a duchovních potřeb společnosti,

- další upevňování svazku dělnické třídy, družstevního rolnictva a inteligence a na sbližování Čechů a Slováků a národností žijících v ČSSR,

- další zvyšování přínosu ČSSR k prohlubování socialistické ekonomické integrace, k upevňování nového typu mezinárodních vztahů a jednoty zemí socialistického společenství, k posilování socialismu a míru ve světě.

G. Husák z tribuny XVI. sjezdu KSČ prohlásil: „Cíle, které si vytyčujeme, nemohou však být založeny jen na našich přáních. Musíme vycházet z toho, co máme, a je nutné co nejefektivněji a nejhospodárněji to využívat. Je třeba soustředit prostředky především na to, co pomůže řešit naše hospodářské problémy, co je pro rozvoj člověka a společnosti rozhodující. Přitom stále musíme mít na zřeteli, jak se vyvíjí mezinárodní situace, která ovlivňuje naši ekonomiku. Léta, do nichž vstupujeme, skrývají v sobě nemálo problémů. Politika imperialismu, v níž se odráží prohlubující se všeobecná krize kapitalistického systému, obsahuje vážné nebezpečí. Zmařit jeho hazarderské plány vyžaduje a bude zajisté i nadále vyžadovat nesmírné úsilí i nemalé prostředky.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Rudé právo, 7. dubna 1981.)

Dosažené výsledky při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR i hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981—1985 vytvářejí nutné ekonomické, sociální, politické, vědecké a morální předpoklady pro zajištění spolehlivé obrany naší socialistické vlasti. Ekonomika vytváří nezbytné materiální a technické předpoklady pro růst bojové síly ČSLA. Dále proto, aby byla neustále vybavována nejmodernějšími zbraněmi a bojovou technikou. Ekonomická základna ČSSR se přes jisté

těžkosti v šesté pětiletce zvýšila: průmyslová výroba vzrostla o 25 procent, strojírenská produktivita včetně elektrotechnického průmyslu o 38,5 procent, chemického průmyslu o 30 procent. Rozšiřuje se uplatňování nové technologie ve všech odvětvích průmyslu. Bylo dosaženo určitých pozitivních výsledků ve výrobě výpočetní techniky, polovodičů a slaboproudé techniky. Zvládla se výroba číslicově řízených strojů, rozvinula se výroba zařízení pro jaderné elektrárny, strojů pro zpracování plastických hmot, kaučuku a další. To vše vytváří širší kvantitativní a kvalitativní možnosti a předpoklady pro další zlepšování materiální vybavenosti armády. Tento trend vývoje se předpokládá i v letech 1981—1985.

Proces výstavby rozvinuté socialistické společnosti vytváří nové sociální předpoklady pro zajištění obrany socialistické vlasti a pro další upevňování jednoty lidu a armády. Neantagonistické třídy naší socialistické společnosti představují nové seskupení. Šedesát procent připadá na dělnickou třídu, deset procent na družstevní rolnictvo, 1,7 procenta na ostatní družstevní výrobce. Přibližně dvacet pět procent připadá na sociální skupiny zaměstnanců a inteligence, přičemž podle podrobnějšího rozlišování na skupinu inteligence připadá 10—12 procent obyvatelstva. Svobodná povolání představují 0,1 procenta. Na tomto základě probíhá sblížování tříd a sociálních skupin naší společnosti a upevňování internacionálního společenství našich národů a národností. Naše, ale i zkušenosti ostatních socialistických zemí, především Sovětského svazu, ukazují, že nelze ztotožňovat profesí — dělnictvo a hledisko třídní — dělnická třída. Základní podmínkou zde je socialistické uvědomění — ideologické, třídní postoj. XVI. sjezd KSČ zdůraznil: „Formování socialistického uvědomění člověka, které zahrnuje světonázorovou, morální i pracovní výchovu, se uskutečňuje v mnohostranném procesu socialistické výstavby. Přitom nelze nevidět, že budujeme socialismus, novou společnost v podmínkách úporného boje dvou protichůdných společenských soustav, dvou nesmiřitelných ideologií. Této realitě se nemůže nikdo vyhnout.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Rudé právo, 7. dubna 1981.) To vše jsou hodnoty zásadního významu a dosahu i pro oblast obrany socialistické vlasti. Pozvedají na novou, vyšší sociální úroveň jednotu armády a lidu. Na druhé straně tvoří základnu pro doplňování armády a tím určují její dnešní a budoucí sociální tvář. ČSLA svým profilem poslání obráží charakter naší socialistické společnosti a státního zřízení.

Závěry XVI. sjezdu KSČ k charakteristice sociální struktury naší společnosti, k etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti, k rozvoji socialistické demokracie a politického systému, k podstatě soudobého imperialismu a k dané mezinárodní situaci zdůvodňují (vymezují), že ČSLA plní v současné etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti dvě funkce — vnitřní a vnější. Vyžaduje-li to konkrétní situace a potřeba, podílí se spolu s jednotkami ministerstva vnitra na zajišťování veřejného pořádku, bezpečnosti a republikánského zřízení. Tuto funkci vymezuje Ústava a branný zákon, schválený s doplňky v roce 1978 a další zákony.

Hlavní funkce ČSLA je vnější, jejím smyslem a cílem je zajistit spolehlivou obranu socialistické vlasti před agresivními úklady imperialismu, především Severoatlantického paktu. Oblasti této funkce ČSLA vymezuje Ústava, branný zákon, spojenecké smlouvy se socialistickými zeměmi a ustanovení Varšavské smlouvy. ČSLA plní vnější funkci v těsné spolupráci a součinnosti s bratrskými armádami Varšavské smlouvy, především se Sovětskou armádou. Hlavním úkolem ČSLA je zajistit ve spolupráci Varšavské smlouvy mír a společenské vymoženosti socialismu. Spojitost mezi vnější funkcí ČSLA a internacionální obranou zvyrazňuje mírotvornou úlohu a poslání socialistických armád, tedy i naší armády. Dialektická souvislost s vnější funkcí ČSLA souvisí s její povinností poskytovat na základě rozhodnutí KSČ internacionální pomoc

bratrským socialistickým zemím, vyžadují-li to zájmy socialismu, i ostatním revolučním silám, zejména v rozvojovém světě. XVI. sjezd KSČ v souvislosti s krizí v Polsku, která se stupňuje od srpna 1980, zdůraznil: „Všem, kdo se snaží zneužívat událostí v Polsku k rozněcování politických protisocialistických kampaní, je třeba připomenout jasné stanovisko, že obrana socialistického zřízení je věcí každého socialistického státu, ale i společnou záležitostí států socialistického společenství, které jsou odhodlány uhájit své zájmy a socialistické vymoženosti svého lidu.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Rudé právo, 7. dubna 1981.)

Vnější funkce ČSLA stejně jako ostatních bratrských armád se rozšiřuje a prohlubuje. To souvisí s dynamickým rozvojem světového revolučního procesu, se změnami v mezinárodních vztazích, s úlohou a místem, které zaujímá ČSSR v třídním boji mezi socialismem a imperialismem a z dalších vojenskopolitických souvislostí. Význam těchto otázek zdůrazňuje též to, že jsou předmětem záměrného falzifikování a překrucování buržoazní propagandou. Tato propaganda klade zvláštní důraz na zkresení podstaty a poslání socialistické armády. Problematika socialistické armády, v návaznosti s kampaněmi o tzv. vojenské hrozbě Varšavské smlouvy, zaujímá důležité místo v ideologickém boji mezi socialistickou a buržoazní ideologií.

XVI. sjezd KSČ zdůraznil, že ČSLA v dané etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti se aktivně spolupodílí na plnění těchto důležitých úkolů:

- některých významných úkolů v národním hospodářství,
- rozvoji kulturně výchovné práce, zejména při formování politických, mravních, pracovních, fyzických a jiných vlastností mladých občanů našeho státu,
- účast vojáků v územních orgánech strany, lidesprávy a dalších organizací Národní fronty,
- upevňování jednoty a bratrské spolupráce českého a slovenského národa a všech národností v naší vlasti.

ČSLA žije životem pracujícího lidu a jeho budovatelskými úkoly. ČSLA, armáda státu budujícího rozvinutou socialistickou společnost, je armádou třídní. To vyplývá z povahy našeho socialistického státu, z vedoucí úlohy dělnické třídy ve společnosti a ve vojenské výstavbě v čele s KSČ. XVI. sjezd KSČ zdůraznil: „Jedině dělnická třída, bytostně spjatá se společenskou formou vlastnictví, se socialismem, je schopna sjednotit zájmy všeho pracujícího lidu a vést jej k beztřídní společnosti, k uskutečňování ušlechtilých ideálů socialismu a komunismu. (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Rudé právo, 7. dubna 1981.) Ano, ČSLA vyjadřuje zájmy dělnické třídy a ostatních pracujících, zajišťuje v součinnosti s bratrskými armádami Varšavské smlouvy obranu socialistického společenství. Tento úkol v sociálně nesourodém a neklidném světě má vyhraněný třídní charakter.

ČSLA úspěšně realizovala úkoly stanovené XV. sjezdem KSČ především při:

- upevňování vedoucí úlohy strany ve všech člancích armádního organismu,
- zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti, při plnění úkolů výcviku a výchovy a prohlubování úlohy velitelů jako politických vedoucích,
- formování vysokých odborných, morálně politických a psychologických kvalit vojáků,
- zavádění nových zbraní a bojové techniky a při uplatňování vědy a zkušeností Sovětské armády a ostatních bratrských armád,
- rozvoji internacionální spolupráce se Sovětskou armádou a dalšími armádami socialistického společenství.

XVI. sjezd KSČ zdůraznil: „Ústřední výbor KSČ a socialistický stát věnovaly velkou péči Československé lidové armádě. Můžeme sjezd, celou stranu a všechny nás

lid ubezpečit, že naše armáda je spolehlivým ochráncem našich hranic a pevným článkem ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly. Rudé právo, 7. dubna 1981.)

XVI. sjezd KSČ v návaznosti na závěry XXVI. sjezdu KSSS analyzoval mezinárodní a vojenskopolitickou situaci v Evropě a ve světě. Mezinárodní situace výrazným způsobem působí na vojenskou politiku strany. Prvořadý význam mají změny v politice mezinárodního imperialismu, uskutečněné na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Tyto změny doprovází stupňování závodů ve zbrojení, modifikace vojenské strategie USA a NATO, spjatá zejména s koncepcí omezené jaderné války a zvýšením válečného nebezpečí. Významné sociální, všelidské a osudové souvislosti otázky války a míru v současnosti. L. I. Brežněv ve vystoupení v Kyjevě v květnu 1981 řekl: „Vždyť je faktem, že prostředky vedení války, prostředky hromadného ničení nabyly nyní takového rozmachu, že jejich použití by ohrozilo existenci mnoha národů a dokonce celé nynější civilizace.“ (Rudé právo, 11. května 1981.) Tato skutečnost se promítá do dialektiky války, jakožto specifického prostředku k prosazování zájmů určité třídy. Snaha imperialismu změnit vojenskostrategickou rovnováhu mezi světem socialismu a světem kapitalismu, tj. dosáhnout vojenské převahy nad socialismem. Imperialismus přitom klade hlavní důraz na nové rozsáhlé změny v rozmístění jaderných prostředků, zejména středního doletu v Evropě a na rozvoj zbraňových systémů hlavně jaderných a raketových.

Národní a internacionální zájem obrany ČSSR vyžaduje řešit na nové úrovni některé otázky. Především požadavek zvýšit podíl socialistického Československa k odvrácení jaderné raketové války. Dále aktivně se podílet na tom, aby nebyla narušena vojenskostrategická rovnováha mezi světem socialismu a světem kapitalismu. Tyto požadavky pod vedením KSČ řeší socialistická společnost, ČSLA, vojska ministerstva vnitra, Lidové milice a další složky.

Proto XVI. sjezd KSČ zdůraznil: „Mezi nejdůležitější úkoly patří upevňovat a zvyšovat obranyschopnost naší země. Budeme i nadále budovat Československou lidovou armádu jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Nebudeme litovat sil a prostředků, aby naše armáda byla vysoce moderní armádou, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu.“ (Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany. Rudé právo, 7. dubna 1981.)

XVI. sjezd KSČ vyslovil plnou podporu významným iniciativním mírovým návrhům XXVI. sjezdu KSSS, které vytyčují reálnou mírovou alternativu proti imperialistické politice záměrného zostřování mezinárodní situace a zvyšování válečného nebezpečí. XVI. sjezd prohlásil: „V zájmu zachování míru a příznivých podmínek pro výstavbu socialistické společnosti uděláme v těsném spojení se Sovětským svazem a dalšími státy socialistického společenství vše, co je v našich silách, aby se upevnila bezpečnost socialistického společenství, aby imperialistické agresivní síly nemohly zvrátit nynější vojenskostrategickou rovnováhu. Budeme usilovat o realizaci všech mírových iniciativ vypracovaných a prosazovaných socialistickými zeměmi, které před světem dokazují, že socialismus je rozhodující silou v boji národů za mír a mezinárodní bezpečnost.“